

Türkiye’de 2023 depremleri sonrasında toparlanma ve yeniden inşa

24 Şubat 2023

UNDP tarafından önerilen yardım alanları

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye ve Suriye’de bir dizi yıkıcı deprem meydana geldi. Türkiye’de hayatını kaybeden kişi sayısı şimdiden 43.000’i, yaralı sayısı da 105.505’i aştı ve bu sayılar her gün artmaya devam ediyor. Yıkımdan etkilenen 11 il - Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya ve Elazığ - Güneydoğu’nun coğrafi olarak büyük kısmını kaplıyor ve 13,5 milyon nüfusu içeriyor. Bu bölge ülkenin diğer yörelerine göre daha yoksul, buna ek olarak son on yılda Türkiye’ye sığınan 3,7 milyon yerinden edilmiş Suriyelinin yarısına da ev sahipliği yapıyor.

Eşi benzeri görülmemiş kapsam ve ölçekteki afetin yarattığı zarar ve kayıpların 84 milyar ABD Doları civarında olduğu tahmin ediliyor. Toparlanma ve yeniden inşa için büyük boyutlarda kaynak ve uzun süre gerekiyor.

UNDP, Türkiye’de yıllardır faaliyet göstermesi ve dünyanın diğer ülkelerinde deprem afetleri sonrasında yeniden inşayı destekleme alanında büyük çaplı küresel deneyim zenginliğine sahip olmasından yararlanarak bu çalışmalara destek sağlamak için iyi bir konumda.

UNDP, 1950’lerden beri Güneydoğu Anadolu’da kalkınma çalışmalarında yer alıyor; Suriye krizinin başlamasından bu yana da, bölge genelinde mevcudiyetiyle çok büyük sayıda mülteciye ev sahipliği yapan toplulukları destekliyor. Bu çalışmaların olumlu etkisi, yerel ve ulusal düzeyde ortaklar tarafından takdirle karşılanıyor. UNDP’nin yardım alanındaki köklü rolü, deprem yanıtının tüm yönlerinde hükümetin önderliğinde yürütülecek toparlanma ve yeniden inşa faaliyetlerine acil ve kısa vadeli katkılar için güçlü bir temel oluşturuyor.

7 Şubat 2023, İslahiye, Gaziantep

Fotoğraf: Levent Kulu, Hürriyet

UNDP'nin yanıt stratejisi, afetten etkilenen toplumlar için etkin, insan merkezli, kapsayıcı ve sürdürülebilir toparlanma sürecini destekleyen dört sütun üzerine kurulu.

Sütun 1: Hükümet önderliğinde yürütülen kriz yanıtı ve toparlanma planlamasının desteklenmesi

UNDP, diğer BM kuruluşları ve uluslararası ortaklar ile koordineli olarak, ulusal makamların önderliğinde toparlanma ve yeniden inşa için hızlı ihtiyaç değerlendirmesi yapılmasını desteklemek üzere uluslararası alanda tanınmış metodoloji ve yaklaşımları uygulayacak. Bu şekilde, depremin etkisi değerlendirilecek, önceliklendirilmiş ve maliyetlendirilmiş toparlanma ihtiyaçları kataloğu oluşturulacak. Bu bileşenlere dayanarak UNDP, ulusal ve yerel ortakları kararlaştırılmış öncelikler doğrultusunda stratejiler ve eylem planlarının geliştirilmesinde ve uygulamaya konmasında destekleyecek.

Sütun 2: Kritik altyapının restorasyonu ve kültürel mirasın korunması

Depremlerde en az 156.000 bina çöktü ya da yıkılması gereken ölçüde hasar gördü. Bu büyük yıkımı ele almak üzere UNDP, güvenli yıkım, enkaz yönetimi, enkazdaki malzemelerin geri dönüşümü alanlarında küresel deneyimini sağlayacak. Artçı şoklarda yıkılabilecek güvensiz yapıların kaldırılmasına ek olarak, yıkıntı atığı ve enkazın çevresel olarak güvenli biçimde bertaraf edilmesi ve yönetilmesi kritik önem taşıyor. Bu faaliyet, mümkün olduğu durumlarda malzemelerin geri dönüştürülmesi ve yeniden inşaada kullanılması, aynı zamanda eski binalarda kullanılan asbest gibi tehlikeli maddelerin güvenli biçimde taşınması ve bertarafını içeriyor. UNDP, vektör aracılı, hayvanlardan geçen (zoonotik) ve bulaşıcı hastalıkların neden olabileceği ikincil ölümlerin önlenmesine yönelik uygun enkaz kaldırma tekniklerinin uygulanmasına; enkazın doğa koruma bölgelerine, hassas içme suyu kaynaklarının yakınlarına, ayrıca örneğin kuru dere yatakları gibi görünürde boş olan ancak yeni tehditler yaratabilecek yerlere dökülmesini önlemek için gereken planlama ve yönetim süreçlerine yardım edebilir.

Fotoğraf: Levent Kulu, Hürriyet

UNDP aynı zamanda, içme suyu temin ve dağıtım sistemleri, atık arıtma tesisleri, emtia piyasaları, toplum kaynak merkezleri ve diğer varlıklar gibi toplum hayatı için vazgeçilmez olan yüksek öncelikli belediye altyapı tesislerinin onarılması ve yeniden inşası için yerel ortaklarla iş birliği içinde çalışacak. Bu çalışmalar, örneğin kamu tesislerini onarıırken güneş enerji sistemlerinin kurulması gibi, "daha yeşil yeniden inşa" niteliğinde olacak.

Orta ve uzun vadede UNDP, depreme dayanıklı inşaya odaklanarak, yeniden inşa çalışmalarında risk azaltımını da destekleyebilir. Bu çabalar iki koldan yürütülecek: Bir yanda, ulusal hükümeti ve yerel yönetimleri kırılganlık ve tehlike analizlerine dayanan yapı izinlerinin verilmesi ve imar planlarının yapılmasında "akıllı şehirler" standartlarını uygulamalarında desteklemek, diğer yanda da, bireysel ev sahiplerinin depreme dayanıklı yapı kodlarını uygulama ve depreme dayanıklı teknolojileri benimsemelerine yardım etmek.

UNDP'nin üstlenebileceği başka bir çalışma da, depremlerde hasar görmüş ve sonrasında daha fazla hasara maruz kalmış, yeri doldurulamaz çok sayıda kültürel miras anıtını korumak. Güneydoğu bölgesi, çeşitli kadim uygarlıkların yuvası; ve Antakya'nın hazineleri özellikle risk altında. UNDP kısa vadede, koruma yönergelerine uygun olarak hasarlı yapıların toplanması ve koruma altına alınmasına yardım edecek, daha sonra da bunların restorasyonu için ulusal makamlarla birlikte çalışacak.

Sütun 3: Geçim kaynakları ve sosyo-ekonomik toparlanmanın desteklenmesi

Güneydoğu'da halen yürütülmekte olan mülteci destek programlarına dayanarak, UNDP, etkilenen insanlar ve topluluklar için geçim kaynaklarının geri kazanılması ve gelir getirici olanaklar yaratılmasını destekleyecek. Bu çabalar, acil geçim kaynakları programları; işletme kurma hibeleri ve küçük işletmelerin finansmana erişimi dahil yerel ekonomik toparlanmanın teşvik edilmesi; çalışma karşılığı nakit yardım programları dahil gelir yaratma çözümleri; işverenler ve işçiler için psiko-sosyal danışmanlık ve eğitimi içerecek. UNDP ayrıca, başlangıçta atık ve enkaz yönetimine, daha sonra da yapı sektörüne odaklanmak üzere, beceri geliştirme ve kısa ve uzun vadeli istihdam yaratma çalışmalarını, ortaklarıyla iş birliği halinde yürütecek.

Fotoğraf: Levent Kulu, Hürriyet

UNDP, yerele ekonominin yeniden canlandırılmasına katkıda bulunmak üzere, özel sektör ile olan güçlü deneyim ve ortaklığını ortaya koyacak. Bu kapsamda, KOBİ'lerin canlandırılmasını teşvik etmek için küçük hibeler ve danışmanlık desteğinin yanı sıra endüstriler, imalat ve tarım sektörleri için iş geliştirme ve geleceği güvenli değer zincirlerine destek verilmesi yer alıyor. Yerel işletmeleri desteklemeye ek olarak, UNDP, toparlanma ve yeniden inşa için özel sektör desteğini harekete geçirmeye devam edecek.

Geçim kaynakları desteği dahil olmak üzere kamu hizmetleri, prefabrik sosyal, mesleki veya eğitim merkezlerinin kurulması ve temel kamu hizmetlerini sunacak personelin görevlendirilmesi yoluyla sağlanacak.

Sütun 4: Kırılgan gruplara yönelik hedefli desteklerle "kimseyi geride bırakmamak"

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın "kimseyi geride bırakmama" taahhüdü, en kırılgan kesimlerin en çok zararı görüyor olması nedeniyle deprem ve afet yanıtında vazgeçilmez önem taşıyor. Mülteciler, engelliler, yaşlılar dahil olmak üzere kırılgan kesimlerle uzun süreli çalışma deneyimine dayanarak, UNDP, hedefli bir yaklaşım kapsamında bu kesimlerin ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayarak toparlanma çabalarının kapsayıcılığını destekleyecek. UNDP'nin yaklaşımı katılımcı olacak; yalnız hizmet sağlayıcıların değil aynı zamanda etkilenen kesimlerin temsilcilerine danışılarak toplum temelli çözümler tasarlanacak.

Bu kapsamda, etkilenen nüfus için ihtiyaca uyarlı adli yardım, psiko-sosyal destek, bakım hizmetlerine yönlendirme, eğitim ve gelir getirici olanakları sağlamak üzere, kurulu toplum merkezlerinin hızla yeniden tefriş edilmesi, mahalle düzeyinde tek-durak "geçici" ofislerin ve mobil birimlerin açılması yer alıyor. UNDP ayrıca, afet sonrasında kadınlar ve engellilerin karşı karşıya kalabileceği şiddet ve ihmal risklerini azaltmak, bir yandan da yerinden edilmiş topluluklarda sosyal barış ve uyumu artırmak için kolluk kuvvetleri, yerel yönetimler, bakanlıklar ve diğer ortaklarla iş birliği halinde çalışacak.

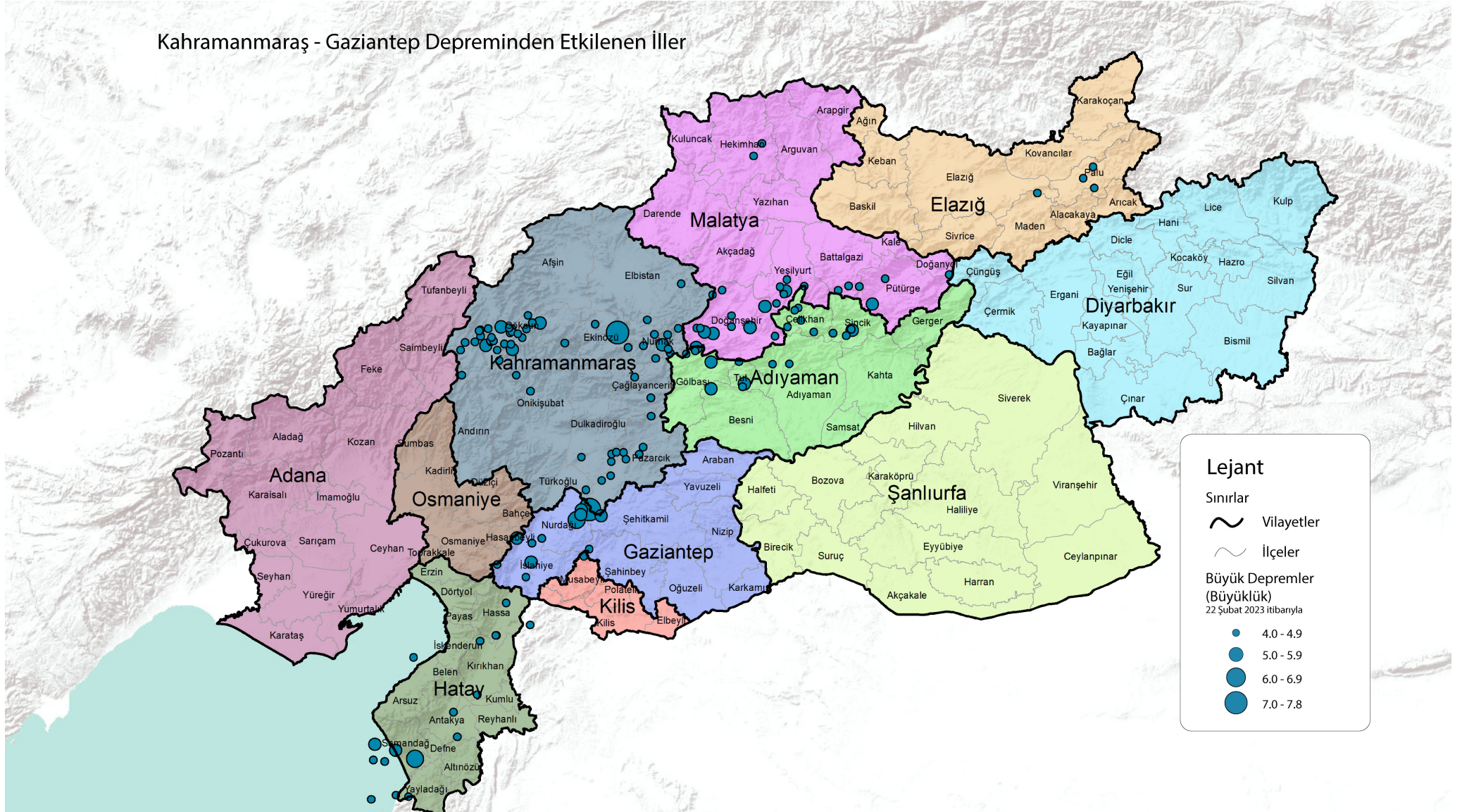
Fotoğraf: Eren Korkmaz, UNFPA Türkiye

Potansiyel dört yardım alanı, UNDP'nin benzersiz rekabet üstünlüklerinin yanı sıra Türkiye'de ve dünyada deneyim ve ortaklıklarına dayanarak, yalnızca afetin ilk bakışta görünür etkileriyle başa çıkmak değil, aynı zamanda toparlanmak ve uzun vadede daha sürdürülebilir ve dayanıklı yaşama giden yolu açmak amacıyla, etkilenen bireyler, topluluklar, kurumlar ve özel sektörü destekleyecek.

Bu planlar, evrilen ihtiyaçlara yanıt verecek biçimde ve hükümetin isteklerine uygun olarak sürekli güncellenecek.

Kahramanmaraş - Gaziantep Depreminden Etkilenen İller

Türkiye’de 2023 depremleri sonrasında toparlanma ve yeniden inşa

UNDP Türkiye’den Acil Çağrı

Özet

Sektör	Yararlanıcı Sayısı	Çağrı Toplamı (ABD Doları)
Erken Toparlanma	2.903.500	73.500.000 \$
Su - Sanitasyon - Hijyen (WASH)	1.500.000	30.000.000 \$
Sağlık	10.000	5.000.000 \$
Gıda Güvenliği ve Tarım	100.000	5.000.000 \$
Sekiz Projede Toplam	4.513.500	113.500.000 \$

Erken Toparlanma - Enkaz Kaldırma

Sürdürülebilir enkaz yönetimi için acil eylem	
Etkilenen alanlarda insani yardıma erişimi kolaylaştırmak ve hastalık ve çevresel kirlenmenin yayılmasını önlemek üzere, acil enkaz kaldırma, ayırma, geri dönüşüm ve güvenli enkaz yönetimini desteklemek. - Tahrip olmuş/hasara uğramış binalar hakkında bilgiler, konumları, enkazın geri dönüştürülme potansiyeli, yıkıntı atıklarının kaldırılması için mevcut makinelerin envanteri ve emek-yoğun yaklaşımın uygunluğu, belediyeler tarafından belirlenen yıkıntı atığı depolama alanları dahil olmak üzere, mevcut durumun değerlendirilmesi. - Yıkıntı atığının hacmini azaltacak mobil eziciler ve kazıcılar (ekskavatörler) gibi kısa vadede başarılabilecek ekipman temini, bu ekipmanın kullanılması ve uygun atıkların yeniden inşa amacıyla potansiyel yeniden kullanım/geri dönüşümü için görevlendirilecek personele eğitim verilmesi. - Uygun olduğu durumlarda enkaz kaldırma/geri dönüşüme yönelik emek-yoğun çalışma/çalışma karşılığı nakit yardım müdahaleleri. - Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile işbirliği halinde, en çok etkilenen 11 ilde enkaz yönetim stratejisi/planının geliştirilmesi. Hedeflenen 2.500.000 kişi	
Ortaklar	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, belediyeler, Türkiye Çevre Ajansı, Türkiye Belediyeler Birliği, AFAD
Bütçe	40.000.000 ABD Doları

Erken Toparlanma – Geçim Kaynaklarının Canlandırılması

Etkilenen alanlarda, acil istihdam ve kritik geçim kaynakları altyapısının iyileştirilmesi yoluyla ekonomik faaliyetlerin hızlı bir şekilde başlatılması

Kısa vadede sosyo-ekonomik toparlanmayı hızlı bir şekilde başlatmak için etkilenen nüfusun gelire hızlı erişmesini sağlamak ve geçim kaynakları altyapısını canlandırmak:

- Enkaz kaldırma, ayırma veya uygun hallerde geri dönüştürme, iyileştirme çalışmaları, yardım dağıtımı, insani faaliyetlere lojistik destek gibi acil ve insani yardım faaliyetlerini desteklemek dahil olmak üzere, etkilenen topluluklarda erkekler ve kadınlar için çalışma karşılığı nakit yardım müdahaleleri.
- 33 Organize Sanayi Bölgesi (OSB), pazaryerleri, ticaret ve sanayi odaları, KOBİ merkezleri, kooperatifler dahil olmak üzere, etkilenen alanlarda ekonomik faaliyetlerin hızlı bir şekilde yeniden başlatılması için öncelikli geçim kaynakları alt/üstyapısının değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi.
- İstihdamı korumak ve faaliyetleri yeniden başlatmak için küçük işletmelere danışmanlık, mali yardım (hibe dahil) ve ekipman sağlanması.
- İstihdam ihtiyaçları değerlendirilerek, etkilenen kişilere danışmanlık ve işe yerleştirme hizmetlerinin sağlanması.
- **Hedeflenen 300.000 kişi (her ilde ortalama 30.000 kişi)**

Ortaklar	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, OSB Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sosyal Güvenlik Kurumu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Bütçe	20.000.000 ABD Doları

10 Şubat 2023, Kahramanmaraş

Fotoğraf: Levent Kulu, Hürriyet

Erken Toparlanma – Sosyal Koruma

Toplum merkezlerinin iyileştirilmesi ve yeni geçici merkezlerin kurulması yoluyla kırılgan kesimlere sosyal hizmetlerin sağlanması

Yaşlılar, engelliler, dullar, TCDŞ/şiddet riski altında olan kadınlar, mülteciler ve göçmenler dahil olmak üzere kırılgan kesimlere danışmanlık ve sevk hizmetleri sağlayan toplum/mahalle merkezlerini iyileştirmek/yenilerini kurmak suretiyle, depremde etkilenen en kırılgan kesimlerin sosyal hizmetler ve diğer yardımlara erişimlerini desteklemek.

- Mevcut merkezlerin iyileştirilemediği durumlarda geçici ve mobil merkezler dahil olmak üzere, ihtiyaç duyanların erişmesini kolaylaştırmak üzere uygun konumlarda ve ayrıca barınak çadırlar ve geçici barınaklara yakın yerlerde kırılgan kesimler ve bireyler için merkezler kurulacak veya yeniden düzenlenecektir.
- Sosyal koruma ve geçim kaynakları yardımı için sevk hizmetleri sağlanması.
- Anılan gruplar için yenilikçi ve kapsayıcı sosyal hizmetler ve toplum faaliyetlerinin uygulanması.
- Eğitim ve profesyonel gelişim programları ve ilave personelin (sosyal hizmet uzmanları, psikologlar dahil) işe alınması yoluyla illerdeki personelin hizmet sunum kapasitesinin geliştirilmesi.
- **Hedeflenen 100.000 kişi (her ilde ortalama 10.000 kişi)**

Ortaklar

Türkiye Belediyeler Birliği, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, pilot belediyeler, yerel STK'lar

Bütçe

10.000.000 ABD Doları

Ulu Camii, Adıyaman

Fotoğraf: Eren Korkmaz, UNFPA Türkiye

Erken Toparlanma – Kültürel Mirasın Korunması

Depremelerin hasar verdiği, Dünya Mirası olan bina ve sahalarda kalıntılar ve değerli miras öğelerinin korunması ve güvenli enkaz yönetimi

Kültürel mirasın kalıcı biçimde yok olması/hasara uğramasını önlemek amacıyla başta Hatay (Arkeoloji Müzesi) olmak üzere, depremde etkilenen bölgedeki başlıca fiziksel kültürel miras alanlarını koruma ve yeniden inşaya yönelik acil eyleme geçmek.

- Etkilenen miras öğeleri envanterinin çıkarılması ve sahaların hızlı hasar değerlendirmesinin yapılması.
- Hızlı tehdit değerlendirme ve etki azaltımı, kurtarma, eski haline getirme ve yeniden inşa projelerinin hazırlanması.
- Temel değerli eserlerin güvenli konumlara taşınması.
- Yeri doldurulamaz kültürel ve doğal mirası korumak üzere zamana duyarlı fırsatların değerlendirilmesi.
- Etkinin azaltılması ve restorasyonun kolaylaştırılması için kültür mirası olan binalar ve sahalarda güvenli enkaz yönetimi.
- **Dünya mirasına hizmet etmek üzere değerli kültürel varlıkların restore edilmesine katılacak 2.500 kişi**

Ortaklar

Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültürel Miras ve Müzeler Gn.Md.lüğü, Vakıflar Gn.Md.lüğü), UNESCO, üniversiteler, STK'lar (ÇEKÜL, Tarihi Kentler Birliği vs.)

Budget

2.500.000 ABD Doları

Erken Toparlanma - Koordinasyon

Erken toparlanma koordinasyonu ve ihtiyaç değerlendirmesini destekleme	
- En çok etkilenen 11 il için erken toparlanma stratejisi ve eylem planının geliştirilmesi. - En çok etkilenen 11 il için erken toparlanma çalışmalarının, merkezi hükümet, yerel yönetimler ve uluslararası aktörler arasında koordinasyonun iyileştirilmesi. Değerlendirici ve istatistikçi olarak işe alınan 1.000 kişi	
Ortaklar	AFAD, Strateji ve Bütçe Başkanlığı
Bütçe	1.000.000 ABD Doları

Su-Sanitasyon-Hijyen (WASH)

Kritik Su-Sanitasyon-Hijyen (WASH) ve atık yönetim ekipmanı ve desteğinin acilen sağlanması	
Sağlık tehlikeleri, hastalık yayılması ve çevresel hasarların daha da artmasını önlemek, yerel kurumların etkilenen topluluklara temel hizmetleri sağlamaya devam etmesini desteklemek amacıyla atık yönetimi, sanitasyon ve su temin ekipmanı ve iyileştirme hizmetlerinin sağlanması. - Evsel atık ve tıbbi atıklar dahil olmak üzere temel atık yönetim hizmetleri kapasitesini artırmak için atık kamyonları ve KKE'ler dahil olmak üzere atık yönetim ekipmanının acilen sağlanması. - Mobil su temin ve arıtma birimleri ve kitleri, mobil tuvaletler, hijyen/yıkama kitleri, mobil atık su toplama ve arıtma ünitelerinin sağlanması. - Ortak kullanılabilecek çamaşır yıkama yerleri ve duşların sağlanması. - Su temin ağı ve deposunun iyileştirilmesi. Hedeflenen 1.500.000 kişi	
Ortaklar	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Türkiye Çevre Ajansı, belediyeler, Türkiye Belediyeler Birliği, AFAD
Bütçe	30.000.000 ABD Doları

Gıda Güvenliği ve Tarım

Kırsal alanlarda tarımsal ve ormansal üretim ve tarımsal işletmelere acil destek	
Uzak/kırsal kitleler için kısa vadede sosyo-ekonomik toparlanmayı sağlamak amacıyla, etkilenen kırsal toplulukların hızla gelire kavuşmasını sağlamak ve tarımsal altyapıyı yeniden iyileştirmek: - Çiftçiler ve tarımsal işgücünün durumunun değerlendirilmesi. - Tarım ve orman köylerine geçici barınakların kurulması. - Kritik kırsal altyapının (yollar, enerji, su) onarılmasına katkı sağlanması. - Kırsal işgücü ihtiyaçları ve açıklarının belirlenmesi ve desteklenmesi. - Gıda ve yem sürdürülebilirliği için tarım endüstrisi tesislerinin desteklenmesi. 100.000 çiftçi ve kırsal tarım işçisinin desteklenmesi	
Ortaklar	Tarım ve Orman Bakanlığı, belediyeler ve il idareleri, Ziraat Odaları
Bütçe	5.000.000 ABD Doları

Sağlık

Uzuv kaybedenler için protez cihazların sağlanması ve entegrasyon desteği

Yüksek kaliteli protez cihazlarına erişim sağlayarak uzuv kaybedenler için sağlık hizmetlerini iyileştirmek ve günlük faaliyetlere katılmalarını sağlayarak topluma entegre olmalarını desteklemek.

- İhtiyaç değerlendirmesinin yapılması.
- Sağlık personeline eğitim verilmesi.
- Protez cihazlarının sağlanması.
- Hizmet sunulması ve raporlamanın yapılması.
- Sağlık merkezleri/hastanelerde ilgili sosyal hizmet desteği ve sevk hizmetlerini sağlayabilecek uzmanlara sahip kriz masalarının kurulması.
- **Hedeflenen 10.000 kişi**

Ortaklar

Sağlık Bakanlığı

Bütçe

5.000.000 ABD Doları

14 Şubat 2023, Kahramanmaraş

Fotoğraf: Levent Kulu, Hürriyet